Modificarea codului civil „Carol al II-lea"

Principiile nouei legiuiri. Textul expunerii de motive-raport. Noul cod intră în vigoare la 15 Septembrie 1940

„Monitorul Oficial" de eri, 30 August 1940, publică decretul cu putere de lege privitor la modificarea codului civil Carol al II-lea, din 8 Noembrie 1939, care se pune în aplicare la 15 Septembrie 1940.

Această lege de importanță fundamentală este însoțită de un raport către Majestatea Sa Regele, semnat de d-nii: președinte al consiliului de miniștri, ing. I. Gigurtu și ministru al justiției, Ion V. Gruia, — care cuprinde o sinteză întreagă a modificării codului civil și a nevoiei de a-l modifica.

Iată textul raportului:

SIRE,

Proiectul de decret cu putere de lege alăturat, cuprinde modificarea codului civil Carol al II-lea din 8 Noembrie 1939, ce urma să intre în vigoare la 1 Martie 1940, dată care, printr'o lege subsecventă, a fost modificată în 15 Septembrie 1940.

Imprejurările n'au putut îngădui, așa cum a fost voința noastră, să facem o confruntare adâncă a textelor legii civile cu cele mai ideale reguli de tehnică legislativă și cu o desăvârșită repartizare a materiilor, cari formează obiectul de reglementare a codului civil.

Ar fi îndestulător, în această ordine de idei, să învederez:

a) redactarea, puțin cam largă a unor texte din punctul de vedere al cuprinsului lor ăterar;

b) tendința de a cuprinde, în repetate texte de lege, creațiunile neîndoielnice ale dreptului jurisprudențial sau înserarea unor norme superfetatorii, ca de pildă: nesocotirea exercițiului abuziv al dreptului, exercitarea cu bună credință a dreptului și potrivit scopului în vederea căruia este recunoscut, etc.;

c) reglementarea și înglobarea, în textele codului civil, a normelor de drept internațional, privitoare la statutul real, personal și la forma actelor sub titlul „efectele și aplicarea legilor";

d) cuprinderea unor norme legale generale privitoare la efectul legilor în timp, pe trecut sau în viitor, care, în lipsa unor dispoziții constituționale, nu pot lega pe de o parte activitatea puterii legiuitoare de mâine și care, pe de altă parte, nu se pot limita decât în cadrul principiilor generale de drept;

e) aceeași tendință de a legifera principii statornice de interpretare, lămurește înserarea textelor privitoare la dreptul instanței de a recurge, în cazurile neprevăzute, la normele care reglementează cazuri similare sau materii analoage; iar în lipsă de asemenea norme, să se decidă după principiile generale de drept; sau dispoziția superfetatorie că „obiceiul pământului nu este izvor de drept decât atunci când legea îl prevede în mod expres"; am spus dispoziție fără utilitate și lipsită de exactitate științifică, deoarece obiceiul pământului n'a fost socotit ca un mijloc de interpretare, ci ca un izvor de drept; iar puterea lui creatoare de drept, într'un regim de drept pozitiv, nu este cu putință decât numai în cazurile îngăduite de lege; și atunci, această putere creatoare este „secundum legem", deci obiceiul nu este, în sens propriu, un izvor de drept, direct și necesar, într'un stat sprijinit pe regulele dreptului pozitiv, decât numai în spațiul alb al dreptului.

Aș putea să înmulțesc aceste exemple, privitoare fie la repartizarea materiilor, fie la dispozițiunile chemate, într'o lege civilă, să apere interesele generale, ordinea publică și bunele moravuri; învederarea acestor exemple nu cuprinde nici un fel de aprehensiune, ci doar mărturisirea sinceră că putința noastră de a corecta legiferarea în această materie s'a găsit, într'o oarecare măsură, înfrântă de greutăți peste care nu s'a putut trece.

Considerațiunile acestea nu micșorează însă, în gândul nostru, valoarea lucrării acesteia, pentru care s'a depus toată grija și atențiunea necesară; dispozițiunile inoitoare vor putea fi cercetate, comparativ cu cele cuprinse în codul civil din Noembrie 1939, pentru a li se statornici întreaga lor valoare.

tract, un mijloc convenabil în viață, necesar atât cât leagă de el un număr de plăceri trecătoare și îndestulări felurite. Căsătoria înseamnă familie; înseamnă copilul, înseamnă o instituție socială pe care legea o reglementează în interesul comunității sociale și naționale, care se sprijină în structura ei actuală, așa cum se desprinde din legea constituțională din 27 Februarie 1938, pe familia legitimă, trainică.

Căsătoria înseamnă copilul; copilul înseamnă destinul neamului românesc; înseamnă vatra tradițiilor românești; înseamnă focul nestins al conștiinței românești; copilul înseamnă căminul care îi păstrează propriul lui suflet, curat și mândru, pe care se așează sufletul însuși al nației.

Deaceia proiectul modificator statornicește că un dement, în intervalla lucida nu are dreptul la căsătorie căci aceasta ar fi lipsită de comunitatea conștientă și întreagă, de gândire și simțiminte între soți, de respect și înțelegere a obligațiunilor lor, dealungul întregei vieți casnice. Dacă, pentru societate și pentru națiie, căsătoria înseamnă copilul, legiuitorul nu poate să îngăduie o căsătorie din care vor ieși copii degenerați, cu mintea bolnavă și care nu vor putea să afle niciodată un educator în părintele lor bolnav. Proiectul acesta interzice atât căsătoria interzisului cât și căsătoria aceluia împotriva căruia s'a pornit acțiunea de punere sub interdicție; în acel ultim caz, suspendarea celebrării căsătoriei va putea fi cerută numai de către ministerul public.

INTEMEEREA ȘI OCROTIREA FAMILIEI

IV. Familia este celula organică a neamului. De aici nevoia statornicirii mijloacelor, morale și juridice, de apărare a familiei înlesnind încheierea căsătoriei și funcționarea familiei însăși. Proiectul acesta de modificare pune bazele unei familii temeinice, unei familii sănătoase, unei familii durabile, unei familii unitare. Astfel:

1. In ceeace privește formele căsătoriei și în vederea ușurării ei, se recunoaște viitorilor soți dreptul să se căsătorească înaintea oricărui ofițer de stare civilă, pe temeiul certificatului de căsătorie privitor la săvârșirea publicațiunilor; se desființează dispozițiunea din codul civil Carol al II-lea din care rezulta că incompetența ofițerului de stare civilă și clandestinitatea, sunt acoperite prin posesiunea de stat; urmărind asigurarea stabilității căsătoriei, proiectul de modificare nu mai admite atacarea căsătoriei când condițiile cerute de lege sunt însfârșit îndeplinite sau din moment ce sarcina femeii, înainte de împlinirea vârstei legiuite, dovedește netemeinicia, în acest caz, a presumției legale; deasemenea dispensa regală de vârstă, obținută după celebrarea căsătoriei, trebue să acopere viitul căsătoriei, pe temeiul necesității asigurării stabilității căsătoriei.

In același scop, proiectul procedează la o împuținare a impiedicărilor printr'o cât mai cuprinzătoare acoperire a nulităților sau a cauzelor de anulare, deosebind printre altele, între cei care sunt primiți să pornească acțiunea în temeiul unui interes moral și cei care trebue să justifice un interes patrimonial.

S'a prevăzut astfel: anularea căsătoriei interzisului chiar dacă a fost celebrată înaintea hotărîrii punerii sub interdicție; anularea căsătoriei pentru lipsa liberei dispoziții a voinței determinată de starea vremelnică de inconștiență sau de turburarea minții, chiar în momentul celebrării căsătoriei; ar fi un abuz dacă terțe persoane interesate ar avea dreptul să nimicească o căsătorie pe care sotul a cărui voință n'a fost conștientă la celebrarea căsătoriei, doreste să o mentie; proiectul consacră soluțiile jurisprudentiale, după care, asimilându-se absența cu vitiul consimțământului, o asemenea căsătorie nu poate fi atacată în anulare de cât de cel permanent sau vremelnic lipsit de conștiința voinței sale sau de reprezentantul său legal, solutiunea aceasta impunându-se de necesitatea stabilității căsătoriei și de împrejurarea că incapacitatea legală sau naturală legitimează mijloace tehnice de ocrotire a celui incapabil, iar nu mijloace de atac impotriva acestuia.

Proiectul aduce apoi rectificări și preciziuni normelor privitoare la lipsa materială a consimțământului și la violență. Tăinuirea scăderilor fizice sau morale la încheierea căsătoriei e trecută printre cauzele despărțeniei. In schimb, despre temerea isvorâtă din respect, se prevede expres că nu constitue un vițiu de consimțământ.

Principiul familiei unitare transformă drepturile părinților asupra copiilor, cu un rol hotărîtor pentru bărbat, într'o magistratură casnică; aceleași idee pentru afacerile căsniciei, în interesul familiei. Dreptul acesta de prioritate pentru bărbat în luarea deciziunii în afacerile căsniciei nu este un drept individual, ci un drept social; el se găsește precizat cu dreptul femeii de a nu urma hotărîrea bărbatului dacă această hotărîre constitue un abuz de drept, fără să mai fie îndatorată să ceară în prealabil, tribunalului, să constate abuzul de drept.

In capitolul regimurilor matrimoniale, care reprezintă adevărate pacte de familie, se aduc unele modificări care trebuesc menționate: în regimul dotal, nu numai o parte din veniturile datei, dar însăși administrațiunea întregei sau numai a unei părți din bunurile dotale poate fi incredințată femeii; proiectul unifică ocrotirea juridică a dotei imobiliare cu aceea a dotei mobiliare.

In sfârșit, proiectul modifică art. 210 din codul civil Carol al II-lea, cu privire la principiile divorțului și anume la cauza „injuriilor grave", care în practica jurisprudențială, a devenit o adevărată cauză nedeterminată, dându-se drumul tuturor abuzurilor prin formularea elastică a acestei cauze care îngăduie desfacerea căsătoriei pentru orice motive netemeinice.

In noua așezare a statului, familia este celula socială de bază care, în interesul comunității naționale, trebue să reziste tuturor capriciilor trecătoare, tuturor pasiunilor, tuturor impulsiunilor aparente, îngăduindu-se divorțul numai în cazurile în care viața în comun a devenit cu neputință. Disciplina familiei, creată prin voința liberă a soților, trebue să așeze sprijinul moral necesar ca să le învingă orice contraziceri superficiale în viața căsniciei.

In aceiași grije de a se asigura stabilitatea căsătoriei, legea statornicește un termen de un an după care, orice motiv de divorț se găsește iertat. In sfârșit, pe considerațiunea solidarității sociale, proiectul statornicește că pensia alimentară poate s'o ceară orieare din soți. In cadrul acestor reguli, proiectul acesta modificator pune bazele unei familii durabile temeinice, sănătoase și unitare.

PATERNITATEA

V. Pătruns de necesitatea ocrotirii sociale, proiectul aduce noi reglementări în materie de paternitate; așează astfel prezumția de paternitate, în primul rând, pe faptul zămislirii copilului în timpul căsătoriei și numai în mod excepțional, pe faptul nașterii, în cazul când copilul s'a născut înainte de trecerea a 180 zile dela celebrarea căsătoriei. **Tăgăduirea paternității** este primită de câte ori se aduce dovada că, neîndoelnic, copilul nu poate fi rodul legăturilor dintre mamă și bărbatul ei. Faptul adulterului nu poate înlătura prezumția de paternitate, dar nici nu poate impiedica tăgăduirea ei în cadrul dispozițiunilor generale care îngăduie dovada nepaternității.

Proiectul de modificare îngăduie, pentru considerațiuni puternice, schimbarea alcătuirii consiliului de familie ori de câte ori interesele minorului ar cere o asemenea schimbare; proiectul rezolvă controversa născută între art. 244 cod. civil Carol al II-lea, (296 cod. civil vechiu) și art 53 din legea actelor de stare civilă, arătând că **dovada maternității** se poate face prin martori iar în cel de al doilea aliniat al art. 244, prevede că se va cere, spre deosebire de cazurile arătate, în ipoteza art. 80, un început de dovadă scrisă în termenii dreptului comun.

Pe de altă parte, reglementând acțiunea în anulare, proiectul suprimă mărginirea în timp a dreptului de a contesta realitatea recunoașterii; proiectul părăsește condițiunea nefirească, ca stabilirea filiațiunii copilului să preceadă celebrarea căsătoriei părinților, ținându-se seamă de importanța acestei modificări pentru clasele țărănești, puțin cunoscătoare ale institutiilor juridice și urmărindu-se astfel micșorarea procentului copiilor nelegitimi.

In materie de adopțiune, proiectul cere adoptatorului să fie major, iar minorul care a împlinit vârsta de 16 ani trebue să-și dea personal consimțământul la adopțiune.

SUCCESIUNILE

VII. In materia succesiunilor, donațiunilor și testamentelor, menționez, între modificările aduse, prin acest proiect, codului civil, principiul că moștenitorii dobândesc succesiunea de plin drept, din momentul morții lui decujus, rectificat cu ideia că exercițiul drepturilor de către moștenitori este reglementat de codul de procedură civilă care prevede că toți moștenitorii, fără deosebire, vor trebui să se adreseze instanței competente ca să intre în stăpânirea averii succesorale.

Apoi, dreptul de moștenire al soțului supraviețuitor, când vine în concurs cu descendenți legitimi, nu poate să depășească pe acela al unui descendent comoștenitor; se menține testamentul așa zis oral, dar se adaogă pe lângă prezența celor doi martori și prezența unui reprezentant al autorității.

CONTRACTELE

VIII. In ceeace privește contractul, proiectul, prin modificările aduse, urmărește siguranța dinamică a comerțului juridic. Terțul nu trebue să fie înșelat în dreapta încredere pe care trebue s'o aibă în faptele și actele celui cu care intră în legătură.

1. O modificare importantă aduce proiectul în materia ofertei de contract. Dacă principiul revocabilității ofertei se deduce din ideia că actul unilateral de voință nu poate da naștere unei obligațiuni, deîndată ce art. 1071 din codul civil Carol al II-lea admite caracterul obligatoriu al actului juridic unilateral, pare logic ca cel mai important în ordinea practică dintre aceste acte, să aibă caracter obligatoriu.

Proiectul introducând articolele 1084—1091, se statornicește astfel, că: *a)* oferta care conține clauzele esențiale ale contractului este obligatorie pentru policitant, afară dacă nu s'a înlăturat expres această obligativitate sau dacă intenția contrară isvorăște din natura sau împrejurările afacerii, cunoscute de destinatar;

b) oferta poate fi revocată de policitant până când a ajuns la cunoștința destinatarului;

c) oferta se stinge dacă a fost respinsă sau dacă nu a fost primită în termenul stabilit sau posibil. Alte precizări reglementează oferta contractuală de a contracta, adică „promisiunea stipulată prin contract de a se încheia un contract viitor".

CONDIȚII DE VALIDITATE A ACTELOR

Proiectul revine în materia distincțiunii între condițiile de existență și validitate la un text inspirat din art. 948 cod civil al Vechiului Regat, îngăduind totodată nuanțarea sancțiunilor, prin redactarea pe care o are.

Proiectul nu primește sistemul voinței declarate; actul juridic este un produs al voinței reale; **spre deosebire de codul civil Carol al II-lea, proiectul trage toate urmările acestui principiu în contractele cu titlu gratuit, anulându-le în caz de eroare unilaterală; în materie de violență proiectul consacră, în întregime, sistemul subiectiv și suprimă, în întregime, distinctia tradițională între dol și violență săvârșite de o a treia persoană.**

Proiectul regrupează, laolaltă, toate textele privind incapacitatea contractuală a diferitelor categorii de incapabili și cum sistemul incapacităților legale are drept scop esențial ocrotirea celor incapabili, nulitățile acestea vor fi relative.

Proiectul, ținând seamă de fenomenele evolutive ce se pot observa în jurisprudența franceză și română și de legiuirile moderne, încearcă să sistematizeze incapacitățile legale, reducându-le la două tipuri, după cum incapabilul este lipsit sau nu, de discernământ: incapabilii și cei restrânși în capacitate. Din prima categorie, vor face parte minorii, care n'au vârsta de 14 ani și cei interzișsi; din a doua, minorul care a împlinit 14 ani și persoanele puse sub curatelă; proiectul aduce unele rectificări în această materie, păstrând regulele largi și generoase care țărmuresc incapacitatea minorului în dreptul nostru.

Ținând seamă de realitățile juridice și jurisprudențiale, proiectul a măsurat și sancționat incapacitatea celor restrânși în capacitate cu o întreită regulă, asemănătoare dreptului pozitiv al Vechiului Regat: *a)* actele, oprite de lege sau supuse unor formalități abilitante, vor fi anulabile prin simpla lor încheiere sau prin nesavârșirea acestor formalități;

b) actele, nesupuse încuviințării instanței tutelare, vor fi anulabile numai dacă vor fi vătămătoare;

c) obligațiunile excesive vor fi reduse. Acțiunea în reducțiune capătă în redactarea proiectului, un conținut impus de creațiunile jurisprudențiale; celelalte reguli completează materia consimțământului, cu preciziuni practice și necesare.

3. In același scop urmărit de proiect, a siguranții dinamice a comerțului juridic, se simplifică incapacitățile și prescripțiunile, astfel ca părțile contractante să poată cunoaște un număr restrâns de reguli simple pentru valabila încheiere a contractului.

4. In sfârșit, părăsind punctul de vedere al exclusivei apărări a voinței individuale, considerată ca de sine stătătoare, *proiectul urmărește împuținarea nulităților*, adaptarea principiului nulităților parțiale, pe cât posibil și în sfârșit, considerarea ca nescrise a clauzelor contrarii ordinei publice, asigurându-se astfel un maximum de respect legii.

DELICTUL CIVIL

IX. In materie delict civil, proiectul modificator, pe planul aceleiași preocupări constante, aduce câteva reglementări noui.

Astfel, regula generală, potrivit cu care răspunderea pentru fapta proprie nu angajează responsabilitatea decât dacă există elementul subiectiv al culpei, a fost precizată — după modelul legiuitilor străine — prevăzându-se că și dauna produsă într'un moment de lipsă a discernământului obligă la despăgubire, dacă o atare lipsă se datorește culpei anterioare a agentului.

Se accentuiază apoi distincțiunea între paguba pricinuită prin legitimă apărare și paguba pricinuită în stare de necesitate.

Prezumția de culpă în materie de răspundere pentru faptul lucrurilor este înlocuită cu principiul care așează răspunderea fără culpă dovedită, numai pe umerii proprietarilor de mașini, instalațiuni, vehicule, care întrebuințează sau produc forțe elementare; se menține deci, în toată valoarea lui, principiul răspunderii întemeiat pe culpa subiectivă, așa cum am arătat, iar răspunderea întemeiată pe prezumtia de culpă încetează de a fi o sarcină impovărătoare, în dauna spiritului de inițiativă și activitate, cu atât mai mult cu cât proprietarii acestor mașini sunt oameni bogați; în acest fel, se asigură și o repartiție dreaptă a riscurilor.

Proiectul modificator se ocupă de ocrotirea celor sărmani. Astfel leziunea constitue un viciu de voință, deci cauză de rescizione, dacă constitue un fenomen de uzură, prin care cel puternic împiedică pe cel slab; chiriașii pot rezilia contractul dacă locuința, prin felul construcției, le pune viața în primejdie.

DOMENIUL PUBLIC

X. In partea privitoare la lucruri, proiectul se ocupă cu precizarea domeniului public, recurgând la o întreită reglementare și anume: la o definițiune de fond, după care lucrurile trebue să fi fost destinate în mod special folosinței publice generale, ceeace implică un act formal sau implicit de afectare acestei destinațiuni. Cum interesul acesta general este legat de serviciul public însuși, înseamnă că bunul ca să devină un element al domeniului public, trebue să fie afectat serviciului public. Dar ca să nu fie nicio îndoială asupra cuprinsului formulei întrebuințate, în aplicațiunea ei, textul proiectului recurge la o enumerare exemplu gratia; în sfârșit, domenialitatea publică poate rezulta și din declarațiunea formală a legii. In cadrul acestei formule se înlătură, pe de o parte, dificultățile ce ar putea rezulta din formula neclară a legii constituționale din 27 Februarie 1938 și greutățile ivite în doctrină și jurisprudență.

PROBELE

XI. Materia probelor este privită în proiect cu toată atenția.

Codul civil Carol al II-lea a folosit un amestec, puțin fericit, de reguli generale de probă și de reguli speciale obligațiunilor; în bună tehnică, materia probelor urmează să fie scoasă din cartea privitoare la obligațiuni și să facă obiectul unei reglementări generale complete, care nu-și poate găsi locul potrivit decât în cadrul codului de procedură civilă.

*

Ne-am silit, în câteva pagini, să acoatem în evidență structura și caracteristicele nouei legi civile, impusă de cuceririle științei juridice, de realizările jurisprudențiale și de realitățile vii ale poporului român.

Lucrarea înfățișată, pătrunde viitorul cu toată încrederea, în cursul ei cu viața.

UNIFICAREA IN CADRUL REALITĂȚILOR

I Aceiași necesitate de a unifica și a pune de acord cu realitățile vieții legiuitorile, născute și desvoltate într'un spirit contradictoriu, stă la baza proiectului modificator. Fără îndoială că unitatea de legislație în materie civilă nu ține, direct și necesar de unitatea politică și națională a Statului, așa cum tin materiile dreptului public. Deceia, unificarea dreptului public s'a făcut din capul locului și în mod desăvârșit, tocmai ca să se găsească, la vreme, mijloacele juridice necesare spre a se statornici un acelaș ritm național și o aceiași structură organică pentru toate impulsurile și tendințele născute dintr'o configurație geografică și din particularități circumstanțiale economice felurite, realizându-se astfel o unire organică, națională și politică, definitivă, legată de eternitate; de altfel, așa cum însăși structura organică a poporului român a rămas, unitară și întreagă, peste toate adversitățile vremurilor.

Proiectul acesta, care urmează să se pună în aplicare, devenind decret cu putere de lege, la 15 Septembrie 1940 în întreg cuprinsul țării, învederează totuși semnul definitiv al apusului oricăror vicisitudini politice care au pulejuit, în timp, diversitatea istorică a unei legiferări, potrivnică conștiinței românești. Unitatea politică și de conștiință a impus o desăvârșită unitate în ordinea legislativă poruncită, dealtfel, de art. 137 din Constituția dela 29 Martie 1923, în temeiul căreia „se vor revizui toate codicele și legile existente în diferitele părți ale statului român, spre a se pune în armonie cu Constituțiunea de față și asigura unitatea legislativă".

Necesitatea unificării legislative mărturisită prin legea constituțională însăși pe cale de revizuire, a dat locul la desbateri vii în știința juridică românească, definindu-se, în lipsa unei precizări sau reglementări a termenului de revizuire, în discuțiune, unele sisteme contrazicătoare: a) al extinderii legislației Vechiului Regat, și b) al alcătuirii unui nou cod inspirat din dezideratele științei juridice moderne, din confruntarea acestor principii cu viața, din păstrarea într'o nouă așezare juridică a legăturii cu trecutul cu tradiția juridică, dovedită vigoroasă în lupta ei cu impulsul tuturor inoirilor.

Concepția din urmă a biruit mai întâiu prin înfrângerea succesivă a propunerilor și încercărilor de legiferare pe baza primului sistem și al doilea prin adoptarea ei în legea civilă din 8 Noembrie 1939. Proectul acesta de modificare nu poate să iasă din aceste limite.

Puterea unui stat se găsește întreagă în țăria unui popor dăruit cu aceleași însușiri, cu aceiași limbă, obiceiuri și chiar cu aceiași rasă. Adică, țăria poporului stă în unitatea lui. Dar unitatea de legislație uniformizează puterea nației însăși. O lege născută din această nevoie trebue să țină socoteala de realitățile vii și mereu schimbătoare, de tradiția durabilă, de succesiunea faptelor istorice pe care se închiagă prezentul însuși, de sufletul nației.

Prezentul, fără puterea de descifrare pe care o poruncește trecutul este „o carte închisă".

Formațiunea și funcțiunea legii nu este, deci unică și ultimă, supusă inspirațiunilor dezordonate și întâmplătoare. Legea civilă trebue să ție pasul vremii și să asculte porunca realităților noui care ser să iasă la larg. Tradiția, pătrunsă de puterea de păstrare a lucrurilor trainice, necesare și înțelepte, unită cu nevoia de a merge înainte prin puterea de a creia, cu cumpătare și cu prevedere, durează punctele de sprijin serioase în însăși viața juridică civilă.

CONCEPȚIA NOULUI COD

II. Sectorul dreptului privat nu poate rămâne în afara îndrumărilor fundamentale de înoire, în limitele Statului autoritar. Aceasta justifică, în al doilea rând și cu o egală putere, rațiunea de a fi a acestui proect de modificare. Codul civil al Vechiului Regat constitue, după modelul codului Napoleon un monument legislativ al concepției individuale.

Concepției tradiționale liberale atomistică, individualistă vremurile de astăzi îi opun o concepție organică și istorică în care, interesul social, dreptul individual nu poate fi despărțit de datorie, individul nu poate fi despărțit de unitatea socială, idealul omului nu poate fi despărțit de idealul comunității naționale.

Fără îndoială că dreptul individual cuprinde, într'o formă juridică concretă, ideea de libertate; tar libertatea rezumă voința omului în luptă, voința omului în concurs cu viața. Această voință a omului în concurs cu viața implică, în formele de concretizare juridică existența autorității, a interesului social, care reprezintă cadrul necesar ce urmează să asigure libertatea reală.

I bertatea reală impune ca o condiție necesară a existenței ei, autoritatea reală. După cum libertatea reală nu presupune absența unei constrângeri, ceeace ar fi absurd, dreptul individual nu presupune absența interesului social care formează cadrul existenței și prosperității drepturilor individuale. Concepția individuală a făcut din om o valoare în sine absolută o ființă „quasi religionară". Scopul suprem al organizațiunii de stat îl constituia ocrotirea individului. Ideea de drept se rezuma în ocrotirea drepturilor individuale, isvorite din exercițiul liberei voințe a omului.

Noua ordine de Stat a impus, în domeniul codului civil, pe calea acestui proect de modificare, o confruntare a principiilor individualiste cu această nouă ordine statală.

Codul civil din 8 Noembrie 1939 cuprinde în el structura precisă și sigură a individualismului și imperialismului juridic, deși noua lege fundamentală intrase în vigoare dela 27 Februarie 1938. Prin proectul modificator s'a urmărit revizuirea textelor codului civil printr'o accentuare vie, incisivă, a tendințelor de socializare a dreptului și punerea de acord a legii civile cu structura legii fundamentale.

Legea civilă are, fără îndoială, rolul esențial să ocrotească individul și drepturile lui individuale; să asigure existența și funcționarea instituțiilor lui fundamentale care sunt: familia, proprietatea, contractul, delictul civil.

Trebue să se știe însă că ceeace creează și conservă statul vechiu și statul nou, ceeace asigură legătuara între statul vechiu și statul nou, sunt tocmai aceste instituțiuni fundamentale, născute din libera voință a omului, cuprinzând în ele tocmai limitarea și disciplinarea voinței libere a omului. TRADIȚIA, DISCIPLINA, IERARHIA, FAMILIA, ASOCIAȚIUNEA ȘI CONTRACTUL, AUTORITATEA ȘI RASPUNDEREA, SUNT PUNCTELE DE SPRIJIN ALE UNEI SOCIETAȚI CARE SE LEAGA DE VESNICIE.

Legea civilă care nu asigură familia, proprietatea, contractul, răspunderea, unitatea juridică socială, este o lege civilă în conflict cu realitățile vremii.

Drepturile individuale care fixează personalitatea individului, sunt păstrate. Sensul lor este determinat însă, nu de valoarea individului în sine, nu de valoarea absolută a individului, ci de înțelesul nou al individului care este un element al comunității românești.

In afară de ierarhia între datorii și drepturi, cuprinse în legea constituțională, dreptul individului însuși capătă, fără să i se suprime conținutul, sensul pe care i-l imprimă legea comunității românești. In incidența acestor principii, s'a fixat cuprinsul acestui proect de modificare a codului civil. CEA MAI BUNA DEMONSTRARE A ACESTUI SPIRIT O PUTEM FACE URMARIND REGLEMENTAREA INSTITUTIILOR FUNDAMENTALE ALE VIETII CIVILE.

FAMILIA, CELULA NEAMULUI

III. Astfel familia, privită în *cele trei elemente:* căsătorie, organizarea și funcționarea familiei și ocrotirea celor lipsiți de capacitate, *capătă în proiectul modificator o așezare impusă, în mare măsură, de nouile principii ale comunității românești. După ce se menține reglementarea logodnei, ceva mai incisivă, se statornicesc regulele privitoare la căsătorie.*

Căsătoria nu este un simplu act juridic formal și valabil dacă a existat voința conștientă la data încheierii lui; nu este un contract, un mijloc convenabil în viață, necesar atât cât leagă de el un număr de plăceri trecătoare și îndestulări felurite. Căsătoria înseamnă familie; înseamnă copilul, înseamnă o instituție socială pe care legea o reglementează în interesul comunității sociale și naționale, care se sprijină în structura ei actuală, așa cum se desprinde din legea constituțională din 27 Februarie 1938, pe familia legitimă, trainică.

Căsătoria înseamnă copilul; copilul înseamnă destinul neamului românesc; înseamnă vatra tradițiilor românești; înseamnă focul nestins al conștiinței românești; copilul înseamnă căminul care îi păstrează propriul lui suflet, curat și mândru, pe care se așează sufletul însuși al nației.

Deaceia proiectul modificator statornicește că un dement, în intervalla lucida nu are dreptul la căsătorie căci aceasta ar fi lipsită de comunitatea conștientă și întreagă, de gândire și simțiminte între soți, de respect și înțelegere a obligațiunilor lor, dealungul întregei vieți casnice. Dacă, pentru societate și pentru națiie, căsătoria înseamnă copilul, legiuitorul nu poate să îngăduie o căsătorie din care vor ieși copii degenerați, cu mintea bolnavă și care nu vor putea să afle niciodată un educator în părintele lor bolnav. Proiectul acesta interzice atât căsătoria interzisului cât și căsătoria aceluia împotriva căruia s'a pornit acțiunea de punere sub interdicție; în acel ultim caz, suspendarea celebrării căsătoriei va putea fi cerută numai de către ministerul public.

PROPRIETATEA ȘI SERVITUȚILE

VI. Proprietatea nu poate fi privită într'un sens egoistic. Modificarea pe care o cuprinde legea constituțională din 27 Februarie 1938 este numai formală, pentrucă însesi dispozițiunile acestei Constituții care reglementează exercițiul și limitele dreptului de proprietate nu-l privesc într'un sens egoistic.

Dreptul de proprietate individuală nu este un drept egoistic, ci social; el constituie un element organic al economiei naționale; el nu este numai un element al patrimoniului individual, ci prin îngrădirile care i s'au adus, este conceput ca o particularâ din patrimoniul țării, ca un element al economiei naționale; reglementarea lui urmărește înlesnirea inițiativelor care promovează progresul economic și prin urmare, producția națională.

Astfel se justifică, în interesul solidarității sociale îngrădirile dreptului de proprietate menite să folosească acelora care vor lua inițiativa unor operațiuni economice folositoare economiei românești. Precizăm: a) dreptul proprietarului fondului superior de a greva, în schimbul unei despăgubiri, situația unui fond inferior, în ceeace privește scurgerea apelor, atunci când principiul că proprietarul fondului superior nu poate face nici o lucrare care să greveze fondul inferior, în rigiditatea lui, este de natură a impiedica folosirea agricolă sau industrială a apelor;

b) dreptul proprietarului să se folosească de lucrările făcute pe un fond superior sau inferior ca să facă să treacă apele pe fondul său;

c) dreptul de a sprijini lucrările necesare pentru captarea apei, pe terenul riveranului, în scopul irigației terenurilor sale, de apele naturale sau artificiale;

d) dreptul proprietarului să ceară vecinului apa necesară, dacă nu-și poate procura, apa trebuincioasă pentru casă și terenul său, decât cu cheltuieli excesive;

e) îndatorarea vecinului de a acorda dreptul de trecere, cu echivalentul unei despăgubiri îndoite, proprietarului care și-a prefăcut proprietatea într'un loc înfundat, din propria lui culpă, căci altmintrelea dacă nu s'ar impune proprietarului această obligațiune, s'ar desprinde urmări antieconomice pentru proprietarul, în culpă, care nu și-ar mai putea folosi proprietatea sa;

f) dreptul individual se găsește deasemenea îngrădit, în interesul progresului economic, în cazul proprietarului unui fond care nu poate instala fire electrice, conducte de apă, gaz, etc., fără să le treacă pe fondul vecin; el le va putea trece pe fondul altuia în schimbul unei despăgubiri;

g) în sfârșit, cineva se poate folosi — ca act de necesitate, — de lucrul altuia, atunci când nu se poate apăra pe sine sau pe un altul, în contra unei primejdii amenințătoare, în schimbul unei despăgubiri.

SOCIALE-MUNCITORESTI

Devotamente

Prin efectul unui decret lege recent apărut, asigurările sociale au pensionat un important număr de funcționari mari și mici.

N'avem căderea să discutăm oportunitatea acestei măsuri; totuși, în treacăt și cu toată obiectivitatea de care am dat totdeauna dovadă, putem da o foarte modestă îndrumare:

Măsura aceasta să nu se generalizeze cu prea mare ușurință, astfel ca bunele intenții, care stau la temelia acestei legiuiri, să nu ajungă acte de răzbunare.

Și cum eu cunosc bunele intenții ale ministerului muncii, funcționarii de carieră — cari sunt oameni și au micile lor patimi — puși să aplice legea, să nu uite că o asemenea lege înseamnă, nici mai mult nici mai puțin, și mai ales pentru ei, de cât o foarte sigură armă cu două tăișuri...

Părăsind această ordine de idei, tinem să arătăm sumar, în această cronică, ce a însemnat activitatea de două decenii și mai bine, a directorului și subdirectorului general, din asigurări sociale, pensionați de curând.

Și Mihail Enescu și Ion Argeșeanu au fost — nimeni n'o să tăgăduiască aceasta — prin competința și probitatea lor, pionii asigurărilor noastre sociale.

Dacă instituția aceasta, pustiită de atâta molimă politică, a ajuns totuși la progresul pe care-l înregistrează, în mare parte o datorează acestor doi funcționari de elită.

Și unul și altul devotați până la sacrificiu instituției — și câte au îndurat pentru devotamentul lor! — au pus în serviciul ei, toată puterea lor de muncă.

Au avut poate și unele scăderi, unele lipsuri; devotamentul lor însă, nimeni nu-l poate tăgădui.

Asigurările au ajuns la un nevisat progres, grație lor: poate s'ar fi putut face mai mult, dar tot ce s'a făcut, din gândurile și din truda celor doi funcționari a izvorit...

Devotamentul lor pentru instituție nu poate fi egalat. I-am văzut în clipa despărțirii: își părăseau birourile, colaboratorii și în ochii lor încolțeau lacrămi de înduioșătoare tristețe...

In viață, clipele cele mai dureroase sunt ale dispărțirilor...

Se duc bătrânii instituției noastre. Unde sunt tinerii să-i înlocuiască?

VINTILA F. PANTAZOPOL

Cooperative muncitorești

Din prima zi a numirei sale în fruntea departamentului muncii, d. ministru Stan Ghitescu s'a ocupat de situația muncitorimei hotărând să ia măsuri menite să-i ușureze viața.

D-sa a declarat că va sprijini cu toată căldura orice acțiune de solidaritate muncitorească și a decis crearea unei mari cooperative pe care o va înființa, sprijini și controla, pentru a corespunde în totul scopului pentru care a fost creată.

Această cooperativă, înființată de Camera de muncă București împreună cu breslele, a luat ființă, obținând personalitatea juridică.

In vederea începerii activității cooperativei, d. ministru Stan Ghitescu a trimis tuturor organizațiunilor profesionale salariaților, patronilor și marilor întreprinderi industriale și comerciale, un foarte inimos apel, fixând pentru Marți 10 Septembrie ora 18, ședința inaugurală.

Pentru pregătirea ședinței preliminare dela 10 Septembrie crt., d. senator Stroja, președintele Camerei de muncă a convocat la o consfătuire la Camera de muncă, pe toți reprezentanții breslelor, pentru Duminică 1 Septembrie crt., orele 9 dimineața.

Un automobil s'a răsturnat în șanțul șoselei Bacău-Adjud

Sascut, 28 August

Mașina cu nr. 8209 B. în care se găseau d-nii inginer Luis și inspector D. Popescu, din serviciul asigurărilor sociale, mergând pe șoseaua națională spre București, între Bacău-Adjud, s'a răsturnat într'un șanț, iar ocupanții s'au ales cu răni grave.

D. inspector D. Popescu fiind mai grav rănit a fost internat în spitalul din Adjud. Se speră că va scăpa cu viață dacă nu va apărea complicații.

D. plutonier C. Roșu dela secția Sascut a fost delegat să facă cercetări.

Adunarea generală

a Asociației generale a profesorilor secundari din România

Implinindu-se mandatul actualului comitet, asociația profesorilor secundari din România a ținut adunarea generală, pentru alegerea unei comisiuni interimare și pentru modificarea statutelor.

A prezidat în prima parte a ședinței, d. prof. M. Carp. Păstrând câteva clipe de tăcere pentru durerea abătută asupra neamului prin ocuparea Basarabiei și a Bucovinei de Nord, adunarea a aclamat îndelung numele M. S. Regelui Carol II, căruia I s'a trimis o telegramă.

D. prof. Petre Teodorescu, secretarul general al asociației a citit o substanțială dare de seamă, prezentând activitatea comitetului.

D. prof. C. Dima a citit darea de seamă excedentară la toate capitolele asupra mișcării fondurilor.

D. prof. Tenov a citit raportul cenzorilor.

După ce s'a dat cuvenita descărcare de gestiune, d. prof. M. Carp, azi pensionat, și-a luat rămas bun dela asociație, făgăduind totuși că va rămâne soldat credincios al ei.

D. prof. Orășanu, senator și d. prof. C. Gerota omagiază în cuvinte calde opera d-lui M. Carp în calitate de președinte al asociației.

Trecându-se la aleg